
МУКОМЕЛА ІРИНА ВОЛОДИМИРІВНА,

кандидат юридичних наук, науковий
співробітник Науково-дослідного інституту
державного будівництва та місцевого самоврядування
Національної академії правових наук України,
Україна, м. Харків
e-mail: irochka.mukomela@gmail.com
ORCID 0000-0001-9315-2692

УДК 340.12:004.738.5:342.7

Право на доступ до Інтернету: проблеми визначення та забезпечення

Стаття присвячена дослідженню специфіки права людини на доступ до Інтернету. Висвітлено явища цифрового розриву та цифрової нерівності як фактори, що ускладнюють реалізацію цього права. Проаналізовано міжнародний досвід закріплення права на доступ до Інтернету та його утвердження в судовій практиці. Акцентується на необхідності законодавчого закріплення права на доступ до Інтернету на національному рівні.

Ключові слова: інформаційне суспільство, Інтернет, право на доступ до Інтернету, цифровий розрив, цифрова нерівність.

Нині для більшості країн світу, у тому числі й для України, формування інформаційного суспільства є одним із найважливіших національних пріоритетів. Інформаційно-комунікаційні технології стали невід'ємною частиною кожної сфери людської діяльності. Опанування їх потенціалу є ключовим чинником соціально-економічного прогресу.

Значимість інформаційного суспільства, і зокрема Інтернету, в питаннях реалізації прав людини настільки висока, що багато науковців розглядають

сам доступ до Інтернету як невід'ємне право людини в сучасному світі. Історично першим призначенням Інтернету було його використання для двох основних завдань: 1) передачі інформації (інформаційний аспект), 2) здійснення обчислювальних задач (функціональний аспект). Важливий для нашого дослідження інформаційний аспект використання Мережі, по суті, зводиться до його комунікаційної функції [1, с. 31], завдяки якій нині Інтернет став центральним елементом інфраструктури інформаційного суспільства та жит-

тво важливим засобом комунікації, що дозволяє людям безмежно користуватися своїм правом на свободу вираження думок або правом на пошук, отримання і передачу будь-якого роду інформації та ідей, що гарантовано ст. 19 Загальної декларації прав людини та ст. 10 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права.

Винахідник Всесвітньої Мережі Тім Бернес-Лі наголошує: «Мережа – це більше соціальне, ніж технічне явище. Задумав я її для досягнення соціального результату – допомоги людям працювати разом, – а не як технічну іграшку. Найзагальніша мета Мережі – підтримка і поліпшення нашого існування у світі...» [2, с. 107].

У результаті постійного вдосконалення Інтернету відбулося поглиблення диференціації розвитку інформаційних потенціалів різних країн світу на якісному рівні. Глобалізація міжнародних зв'язків, яка здійснюється на основі інтенсивного розповсюдження інформаційних технологій, значно розширила коло акторів, проте не тільки не вирішила, а, скоріше, навіть посилила проблему нерівномірності їх соціально-економічного розвитку, що спричинило виникнення такого явища, як цифровий розрив.

Під цифровим розривом розуміється дисонанс інформаційних можливостей між різними країнами. Ілюстрацією цього розриву є той факт, що перша у світі мережа зв'язку четвертого покоління (4G) була запущена в Китаї ще в 2007 р. [3], тоді як у нашій державі комплекс відповідних заходів запланований на кінець 2017 – початок 2018 р. При цьому варто зазначити, що, за даними дослідження «Ukraine

connected: чи готовий наш інтернет до інтеграції в Євросоюз» [4], середня швидкість підключення до Інтернету в Україні зараз поступово наближається до середнього рівня ЄС. Так, за рівнем швидкості провідного доступу до мережі ми перевершили Туреччину, Італію та Францію, щодо мобільного Інтернету – Польщу та Угорщину.

На нинішньому етапі розвитку низка країн (США, Китай, Великобританія, Південна Корея) та транснаціональних компаній (Ericsson Research, Huawei, Samsung) займаються розробкою і запровадженням нових типів зв'язку. До прикладу, на початок зимових Олімпійських ігор 2018 р. в Південній Кореї компаніями Huawei та Samsung планується запустити тимчасову тестову 5G-мережу [5]. У липні 2015 р. на черговій Q&A сесії Марк Цукерберг наголосив, що Facebook працює над лазерною системою передачі даних, використовувати яку планується там, де мережева інфраструктура погано розвинена.

Як убачається, причиною такого цифрового розриву між країнами є декілька факторів, включаючи (але не обмежуючись): податки, політику у сфері інформаційних технологій і питання експлуатації Мережі. Це робить Інтернет для одних користувачів занадто дорогим, а для інших взагалі недоступним. У деяких країнах просто не вистачає необхідної інфраструктури для підтримки розвитку Інтернету. Позитивним моментом функціонування українського сегменту Інтернету є те, що, незважаючи на економічну кризу і девальвацію гривні, середня вартість інтернет-доступу в нашій державі залишається мінімум у 8 разів дешевшою,

ніж у країнах ЄС [4]. Це робить указану послугу для населення України більш доступною.

Із проблемою цифрового розриву тісно пов'язане явище цифрової нерівності, під якою розуміється дисонанс інформаційних можливостей між різними групами громадян усередині країни. Цифрова нерівність являє собою новий аспект соціально-економічної нерівності (розшарування, дискримінації), що головним чином стосується населення, рідше приватного сектору [6, с. 62–63]. У теорії права виділяють концепцію цифрової нерівності як внутрішньодержавний фактор інформаційно-правових відносин. Відповідно до ст. 21 Конституції України «Усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах» [7]. Однак повноцінного законодавчого вирішення питання цифрової нерівності нині в Україні немає. У даному контексті слід погодитися із І. Ю. Богдановською, яка зазначає, що надзвичайно важливими є правові гарантії соціальної рівності в умовах інформаційного суспільства. Принцип «цифрової рівності» має не тільки отримати своє законодавче втілення, а й пронизувати собою все законодавство [8, с. 231].

Проблема цифрової нерівності має декілька вимірів. Усім громадянам має бути забезпечено загальний, повсюдний, рівноправний і прийнятний за ціною доступ до Інтернету та послуг інформаційно-комунікаційних технологій, що становить одне із головних завдань у побудові інформаційного суспільства. За даними Центру інноваційних технологій Інституту Брукінгса, станом на листопад 2016 р. приблизно лише 44% населення України мають постійний

доступ до швидкісного Інтернету [9]. Найменш розвинутим український Інтернет є в сільській місцевості. Гіпотетично наша держава на технологічному рівні може вирішити проблему цифрової нерівності, запровадивши повсюдну 4G-мережу [4]. Рівність з точки зору доступу до Мережі виводить нас на інший вимір явища цифрової нерівності – доступу до знань та інформації.

Ще одним важливим аспектом цієї проблеми є асиметрія компетенції населення. Ідеться про те, що рівень знань у ІТ-сфері між різними верствами населення та віковими групами є різним. Саме тому в Україні кожній людині потрібно забезпечити можливість оволодіти необхідними навиками і знаннями для розуміння, активної участі і користування повною мірою всіма перевагами інформаційного суспільства. Найбільш вразливими в даному контексті є діти та люди похилого віку, які не встигли повноцінно адаптуватися до викликів часу. В освітній програмі нашої країни значна увага приділена комп'ютеризації навчального процесу з обов'язковим створенням комп'ютерних класів у школах. Однак даний процес потребує постійного вдосконалення, оскільки шкільні персональні комп'ютери часто є морально застарілими, а швидкість і якість інтернет-зв'язку є низькою, що також є проявом цифрової нерівності. Щодо цифрової грамотності старшого покоління нашої країни, то нині лише третина людей віком старше 45 років користується Інтернетом, коли у віковій категорії від 30 до 44 років – 75% [10]. Для забезпечення освіченості у сфері ІТ варто запровадити соціальні проекти з безкоштовного

навчання пенсіонерів та інших незахищених верств населення. До прикладу, у жовтні 2013 р. в ХДНБ ім. В. Г. Короленка було відкрито Центр вільного доступу до Інтернету. Кожен відвідувач бібліотеки має змогу безкоштовно отримувати інформацію зі світової Мережі для наукових цілей і освіти. Для тих, хто взагалі не має навичок роботи з комп'ютером або мережею Інтернет, проводяться групові навчання, надається консультаційна допомога. Однак даний випадок є скоріше винятком, ніж правилом.

Усвідомлюючи освітній вимір цифрової нерівності, у світі став загально-визнаним підхід, відповідно до якого із переходом до інформаційного суспільства та введенням елементів електронного урядування, електронного надання публічних послуг та доступу до інформації громадянам надають право вибору, в якій формі (письмовій чи електронній) отримувати інформацію та/або користуватися послугами.

Таким чином, в умовах розбудови інформаційного суспільства для подолання проблем цифрового розриву та цифрової нерівності держава має визначати загальний шлях розвитку Інтернету та ІТ-індустрії. Необхідно здійснювати матеріальне та законодавче забезпечення комп'ютерної грамотності незахищених верств населення, координувати умови розвитку бізнесу, подальших інновацій у Мережі, захист прав та інтересів інтернет-користувачів. Усі ці аспекти в теорії права пов'язуються в першу чергу з необхідністю законодавчого закріплення права на доступ до Інтернету.

На міжнародному рівні важливість закріплення права людини на доступ до

Інтернету почала обговорюватися відносно недавно. Зокрема, у 2010 р. колишній Державний секретар Сполучених Штатів Хілларі Р. Клінтон у своєму виступі «Нотатки про свободу Інтернету» зазначила, що: «...свобода підключення – принцип, згідно з яким уряди не повинні перешкоджати людям, які бажають підключитися до Інтернету, до веб-сайтів або комунікувати між собою. Свобода підключення – те ж, що свобода зібрань, тільки в кіберпросторі. Вона дозволяє людям виходити в он-лайн, спілкуватися і – хотілося б сподіватися – співпрацювати» [11, с. 7].

У представленій у 2011 р. доповіді представника ОБСЄ з питань свободи ЗМІ Дуні Міятович, яка була підготовлена за результатами дослідження правових норм та практик, пов'язаних із свободою вираження поглядів, вільними потоками інформації і плюралізмом ЗМІ в Інтернеті в державах-учасницях, пропонуються такі висновки та рекомендації щодо свободи комунікації: 1) необхідно підтримувати відкритий і глобальний характер Інтернету; 2) доступ до Інтернету повинен розглядатися як право людини і визнаватися невід'ємним компонентом права на вільне вираження поглядів і свободу інформації; 3) право на вільне вираження поглядів є універсальним, у тому числі по відношенню до засобів передачі інформації і технологій (свобода вираження поглядів поширюється на всі види комунікацій, у тому числі в Інтернеті) [12, с. 32–33].

Спеціальний доповідач з питань сприяння та захисту права на свободу думок та їх вільного вираження Франк Ла Рю у своїй доповіді [13, с. 1], пред-

ставленій у відповідності із Резолюцією 16/4 Ради ООН з прав людини у 2011 р., наголошує на двох важливих аспектах доступу до Інтернету: 1) доступу до контенту, 2) доступу до Інтернету як можливості підключення. У зазначеній доповіді також йдеться про те, що Інтернет став незамінним інструментом для реалізації низки прав людини, боротьби з нерівністю і прискорення розвитку та прогресу людства. Забезпечення загального доступу до Інтернету має бути пріоритетом для всіх держав. Кожна держава повинна розробити конкретну й ефективну політику, залучивши до її розроблення осіб з усіх прошарків суспільства, приватного сектору та відповідних міністерств, щоб Інтернет став широкодоступним для всіх верств населення.

Примітним є те, що 6 липня 2012 р. Рада ООН з прав людини визнала, що право на доступ до Інтернету повинно бути захищеним. У її резолюції підтверджується, що ті самі права, що є в офлайн, повинні захищатися і в онлайн [14]. Таким чином, право на доступ до Інтернету можна визначити як забезпечене державою право людини на доступ до всесвітньої глобальної мережі Інтернет з метою реалізації основоположних прав людини.

Нині в таких країнах, як Фінляндія, Естонія, Франція, Греція, Іспанія, на законодавчому рівні закріплено право громадян на доступ до Інтернету. Також важливу роль в утвердженні права на доступ до Інтернету почали відігравати суди. До прикладу, 30 липня 2010 р. Конституційний суд Коста-Рики у своєму рішенні визнав право доступу до Інтернету фундаментальним правом

людини [15]. Європейський суд з прав людини розглядає дедалі більше справ, пов'язаних з Інтернетом. Зокрема, у справі «Ахмет Йилдирим проти Туреччини» (Ahmet Yildirim v. Turkey), скарга № 3111/10 [16], суд дійшов висновку, що наразі Інтернет став одним із основних засобів реалізації громадянами свого права на свободу вираження поглядів та доступу до інформації, тим самим забезпечуючи громадянам необхідні механізми для участі в діяльності органів державної влади, обговоренні політичних питань та проблем, що становлять загальний інтерес.

Нині в Україні не лише в науковій спільноті точаться дискусії з приводу доцільності законодавчого захисту права людини на доступ до Інтернету. 16 квітня 2014 р. до Верховної Ради України було внесено проект Закону № 4715 «Про внесення доповнень до Цивільного кодексу України (щодо гарантування права фізичної особи на доступ до Інтернету)» [17]. У пояснювальній записці до законопроекту зазначається, що: «Сьогодні в Україні доступ до мережі Інтернет не є таким, який гарантується державою на рівні з іншими правами людини. Прийняття запропонованого законопроекту забезпечить вільний і недискримінаційний доступ до Інтернету, а також не дозволить позбавляти громадян свободи доступу до Інтернету як однієї з ключових свобод сучасного інформаційного суспільства». На жаль, даний законопроект не був прийнятий українським парламентом. Незважаючи на цей факт, у нас є чітка впевненість, що подібна ініціатива була лише першою спробою законодавчого закріплення і правового захисту права на доступ

до Інтернету. Адже в умовах побудови інформаційного суспільства право на доступ до Інтернету стає невід'ємним правом людини, що пояснюється природою та юридичною значущістю, якої набула Мережа в процесі її експлуатації людьми.

Цінності, які формувалися протягом тривалого часу на попередніх етапах розвитку людства, завдяки інформаційному суспільству набувають нового прочитання. Зміщуються акценти в правах, де особливу роль починає відігравати право на доступ до Інтернету. Інтернет перетворився на засіб, за допомогою якого люди реалізують низку загально визнаних прав: свобода слова, право на доступ до інформації, право на вільний розвиток своєї особистості, право на таємницю листування (у зв'язку з Інтернет читається як інтернет-листування) та телефонних розмов (в Інтернеті це, до прикладу, таємниця скайп-зв'язку), право мирно збиратися, право об'єднуватися в політичні партії і т. д. Інтернет став важливим засобом комунікації, джерелом отримання і поширення інформації та публічною інфраструктурою. Він дозволяє кожній людині отримувати до-

ступ до культурних, освітніх, громадських, політичних та інших ресурсів, різноманітних послуг тощо. Саме це дає підстави стверджувати, що право на доступ до Інтернету є фундаментальним правом людини.

Правова система України знаходиться на транзитивному шляху побудови інформаційного суспільства, а тому інтенсифікація інформаційних процесів у нашій країні має бути осмислена та перекладена на мову права. За останні 15 років в Україні прийнято низку законів та нормативно-правових актів, що регламентують права людини на доступ до знань та інформації, різноманітних інформаційних ресурсів, технологій, телекомунікацій, захист інтелектуальної власності, недоторканності особистого життя, свободу слова тощо. Проте питання законодавчого закріплення права на доступ до Інтернету, яке виходить на авансцену і стає рушійною силою розвитку як суспільства в цілому, так і окремої особи зокрема, донині залишається відкритим. Зважаючи на це, на нашу думку, право на доступ до Інтернету має бути законодавчо закріплено, а його реалізація повинна забезпечуватися позитивними діями держави.

Список використаних джерел

1. Баранов А. А. Інтернет: об'єкт правоотношений и предмет регулювання : монографія / А. А. Баранов. – Київ : Ред. журн. «Право України»; Харьков : Право, 2013. – 144 с.
2. Бернерс-Лі Т. Заснування павутини: З чого починалася і до чого прийде Всесвітня Мережа / Т. Бернерс-Лі, М. Фічетті ; пер. з англ. А. Іщенко. – К. : Вид. дім «Києво-Могилян. акад.», 2007. – 207 с.
3. В Китае запущена первая сеть 4G [Електронний ресурс] // Издание о высоких технологиях. – 2007. – 29 янв. – Режим доступу: <http://www.cnews.ru/news/line/index.shtml?2007/01/29/233142>.
4. Ukraine connected: готов ли наш интернет к интеграции в Евросоюз [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.liga.net/projects/ukraine_connected/.
5. Рам Е. Як мережа 5G змінить світ? [Електронний ресурс] / Е. Рам // BBC Україна. – 2014. – 5 груд. – Режим доступу: http://www.bbc.com/ukrainian/science/2014/12/141204_5g_technology_it.shtml.

6. Роговский Е. А. Кибер-Вашингтон: глобальные амбиции / Е. А. Роговский. – М. : Междунар. отношения, 2014. – 848 с.
7. Конституція України [Електронний ресурс] : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
8. Право на доступ к информации. Доступ к открытой информации / отв. ред. И. Ю. Богдановская. – М. : Юстицинформ, 2009. – 344 с.
9. Internet Users by Country (2016) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.internetlivestats.com/internet-users-by-country/>.
10. Українці все більше користуються інтернетом на мобільних платформах – експерт [Електронний ресурс] // Укрінформ. – 2015. – 2 квіт. – Режим доступу: http://www.ukrinform.ua/ukr/news/ukraiintsi_voliyut_vihoditi_v_internet_iz_smartfoniv__ekspert_2039188.
11. Speech by US secretary of state Hillary Clinton on internet freedom, delivered on 21.01.2010 [Електронний ресурс]. The Newseum, Washington DC/ 12 с. – Режим доступу: <http://www.state.gov/documents/organization/135878.pdf>.
12. Свобода выражения мнения в Интернете. Исследование правовых норм и практик, связанных со свободой выражения мнения, свободным потоком информации и плюрализмом СМИ в Интернете в государствах-участниках ОБСЕ [Електронний ресурс] : докл. Дуни Миятович, Представителя по вопросам свободы СМИ. – Яман Акдениз, 2011. – Режим доступу: <http://www.osce.org/ru/fom/89063>.
13. Frank La Rue. Report of the Special Rapporteur on Key Trends and Challenges to the Right of all Individuals to Seek, Receive and Impart Information and Ideas of All Kinds Through the Internet [Електронний ресурс] / La Rue Frank // Human Rights Council, U. N. Doc. A/HRC/17/27. – May 16. – 2011. – Режим доступу: http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/17session/A.HRC.17.27_en.pdf.
14. HRC Affirms that Human Rights Must Also Be Protected on the Internet (Resolution Text) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://geneva.usmission.gov/2012/07/05/internet-resolution/>.
15. Sala Constitucional de la Corte Suprema de Justicia de Costa Rica (2010) Andres Oviedo Guzman v. Ministerio de Ambiente, Energia y Telecomunicaciones, Sentencia No. 2010-012790, 30 July 2010 (Costa Rica) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://200.91.68.20/pj/scij/busqueda/jurisprudencia/jur_gerepartidor.asp?param1=TSS&nValor1=1&nValor2=483874&strTipM=T&strDirSel=directo.
16. European Court of Human Rights: case Ahmet Yildirim V. Turkey (Application №3111/10) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/webservices/content/pdf/003-4202780-4985142>.
17. Проект Закону про внесення доповнень до Цивільного кодексу України (щодо гарантування права фізичної особи на доступ до Інтернету) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=50669.

References

1. Baranov A. A. (2013) Internet: obekt pravootnosheniy i predmet regulirovaniya : monografiya [*Internet: legal object and subject of regulation: monograph*]. Kharkov. Pravo. [In Russian]
2. Berners-Li T. (2007) Zasnuvannya pavutyny: Z chogo pochynalasja i do chogo pryjde Vsesvitnja Merezha [*Weaving the Web: Origins and Future of the World Wide Web*]. Kyiv : Publishing House "Kiev-Mohyla Academy» [In Ukrainian]
3. V Kytae zapuscheda pervaja set 4G [China has launched the first 4G network]. Izdanye o vysokyh tehnologyjah. – High technology Edition. – 2007. – 29 January. *cnews.ru*. Retrieved from <http://www.cnews.ru/news/line/index.shtml?2007/01/29/233142> [In Russian]
4. Ukraine connected: gotov ly nash internet k integracii v Evrosioiuz [Ukraine connected: do our internet ready for integration in the European Union] *liga.net*. Retrieved from http://www.liga.net/projects/ukraine_connected/ [In Russian]
5. Ram E. Yak merezha 5G zminyt svit? [How will the 5G network change the world?] *bbc.com* Retrieved from http://www.bbc.com/ukrainian/science/2014/12/141204_5g_technology_it.shtml. [In Ukrainian]
6. Rogovskiy E. (2014) Kyber-Vashyngton: globalnye ambytsyi [*Cyber Washington's global ambitions*]. Moskva : Mezhdunarodnye otnosheniya [In Russian]

7. Konstitutsija Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 28.06.1996 № 254k/96-VR [The Constitution of Ukraine: Law of 28.06.1996 № 254k/96-VR]. *zakon4.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> [In Ukrainian]
8. Pravo na dostup k ynformacyy. Dostup k otkrytoj ynformacyy (2009) [*The right of access to information. Access to public information*]. Executive editor I. Ju. Bogdanovskaya. – Moskva : Justitsinform [In Russian]
9. Internet Users by Country (2016). *internetlivestats.com*. Retrieved from <http://www.internetlivestats.com/internet-users-by-country/>
10. Ukraintsi vse bilshе korystuiutsya internetom na mobilnyh platformah – ekspert [Ukrainians are increasingly using the Internet on mobile platforms – expert]. *ukrinform.ua*. Retrieved from http://www.ukrinform.ua/ukr/news/ukraiintsi_voliyut_vihoditi_v_internet_iz_smartfoniv___ekspert_2039188 [In Ukrainian]
11. Speech by US secretary of state Hillary Clinton on internet freedom, delivered on 21.01.2010 [Electronic resource]. The Newseum, Washington DC. *www.state.gov*. Retrieved from <http://www.state.gov/documents/organization/135878.pdf> [In English]
12. Svoboda vyrazheniya mneniya v Internetе. Issledovanie pravovyh norm i praktik, svyazannyh so svobodoy vyrazheniya mneniya, svobodnym potokom informatsii i plyuralizmom SMI v Internetе v gosudarstvah-uchastnikah OBSE (2011) [Freedom of Expression on the Internet. A study of legal provisions and practices related to freedom of expression, the free flow of information and media pluralism on the Internet in OSCE participating States]. Doklad Duni Miiatovyh, Predstavitelia po voprosam svobody SMI. Jaman Akdeniz. *osce.org*. Retrieved from <http://www.osce.org/ru/fom/89063> [In Russian]
13. Frank La Rue Report of the Special Rapporteur on Key Trends and Challenges to the Right of all Individuals to Seek, Receive and Impart Information and Ideas of All Kinds Through the Internet, delivered on 16 May 2011. Human Rights Council, U. N. Doc. A/HRC/17/27. *ohchr.org*. Retrieved from http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/17session/A_HRC.17.27_en.pdf. [In English]
14. HRC Affirms that Human Rights Must Also Be Protected on the Internet (Resolution Text). *geneva.usmission.gov*. Retrieved from <http://geneva.usmission.gov/2012/07/05/internet-resolution/> [In English]
15. Sala Constitucional de la Corte Suprema de Justicia de Costa Rica (2010) Andres Oviedo Guzman v. Ministerio de Ambiente, Energia y Telecomunicaciones, Sentencia No. 2010-012790, 30 July 2010 (Costa Rica) Retrieved from http://200.91.68.20/pj/scij/busqueda/ jurisprudencia/jur_repartidor.asp?param1=TSS&nValor1=1&nValor2=483874&strTipM=T&strDirSel=directo. [In Spanish]
16. European Court of Human Rights: case Ahmet Yildirim V. Turkey (Application № 3111/10). *hudoc.echr.coe*. Retrieved from <http://hudoc.echr.coe.int/webservices/content/pdf/003-4202780-4985142> [In English]
17. Proekt Zakonu pro vnesennja dopovnen do Cyvilnogo kodeksu Ukrainy (schodo garantuvannja prava fizychnoi osoby na dostup do Internetu) [Draft Law on Amendments to the Civil Code of Ukraine (concerning securing individual rights of access to the Internet)]. *rada.gov.ua*. Retrieved from http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=50669 [In Ukrainian]

Мукомела И. В., кандидат юридических наук, научный сотрудник Научно-исследовательского института государственного строительства и местного самоуправления Национальной академии правовых наук Украины, Украина, г. Харьков
e-mail: irochka.mukomela@gmail.com
ORCID 0000-0001-9315-2692

**Право на доступ к Интернету:
проблемы определения и обеспечения**

Статья посвящена исследованию специфики права человека на доступ к Интернету. Освещены явления цифрового разрыва и цифрового неравенства как факторы, затрудняющие реализацию этого права. Проанализирован международный опыт закрепления

права на доступ к Інтернету и его утверждения в судебной практике. Акцентируется на необходимости законодательного закрепления права на доступ к Інтернету на национальном уровне.

Ключевые слова: інформаційне суспільство, Інтернет, право на доступ к Інтернету, цифрової розрив, цифрове нерівність.

Mukomela I. V., Candidate of legal sciences, junior research associate Scientific Research Institute of State Building and Local Government National Academy of Legal Sciences of Ukraine, Ukraine, Kharkiv

e-mail: irochka.mukomela@gmail.com

ORCID 0000-0001-9315-2692

The Right to Internet Access: Problems of Definition and Provision

The article focuses on the specific rights of access to the Internet. In particular, author points to the Internet has become a central element of the infrastructure of the information society and an important means of communication, allowing people infinitely exercise their right to freedom of expression or the right to seek, receive and transfer any kind of information. Inaccessibility to the Internet in the information society deprives a person some human rights.

Attention is also concentrated that due to continuous improvement of the Internet was deepening differentiation potential of information around the world on a qualitative level. This intensified the problem of uneven socio-economic development of countries and gave rise to the emergence of the phenomenon of the digital divide. The digital divide is a dissonance informative possibility between countries. The reason for the digital divide between countries are a number of factors, including: taxes, policy in the area of information technology and network operation issues.

It is noted that the problem of the digital divide is closely related phenomenon the digital inequality. Digital inequality is dissonance informative possibilities between different groups within the country. To overcome the problems of the digital divide and the digital divide state should define a common way of the Internet and IT industry, to financial and legislative provision computer literacy disadvantaged groups, coordinate the conditions of business, further innovation on the Web, protecting the rights and interests of Internet users.

Particular attention is given to international experience establishing the right of access to the Internet and its approval in judicial practice. July 6, 2012 United Nations Human Rights Council recognized that the right of access to the Internet should be protected. In its resolution confirmed that the same rights that is offline should be protected online. Today, in countries such as Finland, Estonia, France, Greece, Spain, the legislation establishes the right of citizens to access.

Nowadays Internet has become a means helps people realize the number of universally recognized rights: freedom of speech, the right of access to information, the right to free development of his personality, the right to privacy of correspondence and telephone conversations, the right to assemble peacefully, the right to associate in political parties, etc. The Internet has become an important means of communication and source of information and public infrastructure. It is gives reason to believe that the right of access to the Internet is a fundamental human right which needs legislative provisions at national level.

Key words: information society, the Internet, the right of access to the Internet, the digital divide, digital inequality.